

Резюме
на
Интегрирана териториална стратегия за развитие
на
Южен централен регион за планиране 2021-2027

Настоящото резюме е изготвено от екипа на НСОРБ, на база приетата на 28.09.2022 г. от Регионалния съвет за развитие на Южен Централен район, ИТСП за периода 2021-2027.

Визия: Южен централен регион – привлекателно място за живеене, бизнес и туризъм, с по-добри условия за комуникация и съхранено природно и културно наследство

Стратегически приоритети:

- ✚ Стратегически приоритет 1: Засилване на конкурентните позиции на ЮЦР чрез инвестиции във факторите на растеж;***
- ✚ Стратегически приоритет 2: Подобряване на социалната и екологичната среда;***
- ✚ Стратегически приоритет 3: По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата.***

Описание на стратегическите приоритети, специфичните цели и конкретни проекти по тях:

Стратегически приоритет 1: Засилване на конкурентните позиции на Южен централен регион чрез инвестиции във факторите на растеж:

Специфична цел:	1.1. Иновации, технологично развитие и растеж:	
Описание на мерките за подкрепа:		
<ul style="list-style-type: none"> - развитие на научна инфраструктура; - модернизация на оборудването и развитие на уменията в университетите и научно-изследователските институции с цел увеличаване на търговската жизнеспособност и пазарното значение на научно-изследователски проекти; - укрепване на връзките между регионалния бизнес и университетите и изследователските центрове и търговската реализация на резултатите от научните изследвания; - отчитане на регионалната специализация с цел ефективно ориентиране на научните разработки към нуждите на националния и регионалния пазар. <p>Мерки за изграждане и подобряване на иновационно развитие и насърчаване на иновациите:</p> <ul style="list-style-type: none"> - развитие на регионалната иновационна екосистема; - стимулиране на иновационни МСП; - стимулиране на стартапи, в т.ч. в технологични производства и услуги; - изграждане на Регионален иновационен център и друга иновационна инфраструктура; - разширяване на мрежите за бизнес иновации и подкрепа за иновационни клъстери; - насърчаване на НИРД и иновации с фокус към кръгова икономика и дигитализация, въвеждане на нови технологии за намаляване на ресурсната зависимост и подобряване на енергийна ефективност. 		
Специфична цел:	1.2. Подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството:	
Описание:	Конкретни проекти:	

<p>Политиките, които ще се насочат към подобряване условията, благоприятстващи предприемаческите начинания, са:</p> <ul style="list-style-type: none"> -подкрепа за предоставяне на услуги, насочени към развитие на предприемаческата екосистема, и подобряване на елементи на бизнес средата, които представляват бариери за разрастването на МСП; -насърчаване на кооперирането между местните предприятия чрез подпомагане на клъстерирането и предоставяне на подкрепа за веригите на доставките, особено в случаите на привличане на стратегически инвеститори 	<p>-Тракия индустриална зона (ТИЗ) на принципа на публично-частното партньорство;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Индустриална зона Кърджали върху терен от 100 дка, придобит от „Национална компания Индустриални зони“; – Производствена зона в Димитровград – Хасково; – Индустриална зона „Белово“; – Индустриална зона „Ардино“; – Индустриална зона „Кричим“; – Индустриална зона „Юг – Кърджали“; – Индустриална зона „Карлово“; – Индустриална зона „Септември“; – Технологичен парк Смолян
Специфична цел:	1.3. Добро образование, нови знания и професионално развитие:
Описание на мерките за подкрепа:	
<p>Дейностите и мерките по тази специфична цел са насочени към подобряване на знанията и уменията на работната сила и инвестициите в човешките ресурси като фактор за постигане на по-висока конкурентоспособност на икономиката, а така също към осигуряване на баланс между търсенето и предлагането на знания и умения за по-успешното адаптиране на работната сила към потребностите на пазара на труда спрямо новите предизвикателства на развитието.</p> <p>Приоритетните дейности са ориентирани към:</p> <ul style="list-style-type: none"> -разширяване на равния достъп до качествено предучилищно и училищно образование; - подкрепа на Механизма за обхващане на всички деца в образователната система; - изграждане на адекватна инфраструктура за образование; - прилагане на ефективни мерки за включване на децата от уязвимите групи в образование; - намаляване на преждевременното напускане на училище и повишаване образователното равнище на населението; - повишаване приложимостта на училищното образование за постигане на професионална реализация. Ключово значение ще има разширяването на дуалното обучение и увеличаването на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво; - създаване на условия за получаване на нови умения. <p>Мерките за стимулиране на заетостта в региона и увеличаване на включването на лицата, които са извън пазара на труда, ще бъдат насочени към:</p> <ul style="list-style-type: none"> – укрепване на регионално диференцирана активна политика на пазара на труда; 	

- обновяване и модернизация на учебни програми в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с нуждите на пазара на труда;
 - подпомагане на социално-икономическата интеграция на групите в неравностойно положение, които в повечето случаи са в риск от социално изключване и изпадане в бедност;
 - нови форми на заетост, свързани с настъпилите социални, икономически и технологични промени, налагащи обучение за придобиване на ключови компетентности, дигитални и преносими умения, чиято цел е по-лесно адаптиране на работната сила към новите форми на заетост
- Планира се на териториално ниво, чрез използване на подхода на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ), да бъдат реализирани следните групи дейности: **Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери и Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията.**
- Дейности реализирани чрез подхода ИТИ:
- дейности в подкрепа на професионално образование и обучение на регионално ниво;
 - развитие на дуалната система на обучение;
 - ограмотяване на възрастни;
 - валидиране на знания, умения и компетентности.

Специфична цел:	1.4. Развитие на конкурентни сектори, базирани на местните ресурси:
------------------------	--

Цел 1.4.1. Устойчиво развитие на селското стопанство:
--

Описание на мерките за подкрепа:

Приоритетните дейности са насочени към структурното балансиране на селскостопанския отрасъл, преодоляването на технологичното изоставане, повишаването на общата производителност, подобряването и опазването на околната среда, както и внедряването на иновативни решения в земеделската практика и изграждането на подходяща инфраструктура, развитието на цифровата инфраструктура в селските райони и използването на цифрови технологии от земеделските производители.

Като важни мерки се очертават:

- ограничаване на използването на висококатегорийни земеделски земи в общините от Пловдивското поле (Марица и Садово, както и част от Родопи) за нуждите на промишлеността и складовото стопанство чрез насочване на инвеститорския интерес (посредством инфраструктурно обезпечаване на територии със слабопродуктивни земи) в другите общини (Куклен и Родопи);
- прилагане на интегрирани (устройствени и агротехнически) решения за рекултивация и използване на замърсените територии (отглеждане на технически култури и др.);

-популяризиране и демонстрации на иновативни технологични решения и специализиран софтуер в селскостопанския и хранително-вкусовия сектор;

- изпълнение на постановките на „Стратегията за цифровизация на земеделието в селските райони на Република България“.

Цел 1.4.2. Устойчиво развитие на туризма:

Описание:

Мерките в областта на туризма ще са насочени към:
-устойчиво развитие и промотиране на туристически продукти с по-висока добавена стойност;
-намаление на сезонността в сектора;
-диверсификация на туристическия продукт;
-подкрепа на здравния, фестивално-събитийния, екологичния, спортния туризъм;
-насърчаване на културно-познавателния, религиозния и винено-кулинарния туризъм.

Конкретни проекти:

Ще се подпомага развитието на различни видове туризъм, чрез изграждане на специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси (включително изграждане на съпътстваща инфраструктура). Изграждане на веломаршрутна мрежа в района, свързана с посетителския туризъм в природна и урбанизирана среда.

В района на Родопите се предлага изпълнението на следните проекти:

– Проектиране и изграждане на спортно-туристически център „Перелик“;

– Проучване, развитие и изграждане на инфраструктура за оползотворяване на лечебния потенциал на Родопите;

– Нова туристическа инфраструктура в зони за отдих на язовирите „Кърджали“ и „Студен кладенец“;

-Дигитализация на туристическите и природонаучните обекти и обекти, свързани с концепцията за „бавен зелен и здравословен туризъм“ за туристическите райони, попадащи в ЮЦР;

– Създаване и развитие на регионален туристически продукт за туристически район „Родопи“;

-Регионален археологически музей – Пловдив – ремонт и реставрация;

-Регионален етнографски музей – Пловдив- модернизация – оборудване и климатизация на фондохранилища и постоянна експозиция;

-Регионален исторически музей – Пловдив – подмяна на покривно покритие;

-Регионален природонаучен музей – Пловдив - закупуване аниматроник модели на динозаври за новосъздадена зала с динозаври; дигитализиране на движимите културни ценности, изграждане на соленоводен аквариум, изграждане на зала за обучения;

-Концертна Зала Пловдив – ремонт;

-Изготвяне на проект за консервация, реставрация и социализация на архитектурно-строителен резерват в с. Свежен, общ. Брезово, обл. Пловдив;

-Изготвяне на консервация, реставрация и социализация на Античен град Хисар и гробниците в района на Старосел;

-Регионален исторически музей – Кърджали – ремонт;

-Театрално-музикален център – Кърджали – цялостно реновиране на покрива на сградата;

-Ремонт на училищна сграда, общежитие и жилищни блокове, в които живеят учителите- Национално училище за фолклорни изкуства „Широка лъка“;

-Основен ремонт на WC за посетители, ремонт на В и К и ел. мрежите, пълна подмяна на настилки по подове и стени и др. -Музей „Христо Ботев“ – Калофер;

-Ремонт на експозиционна зала: покрив и стрехи, външен, вътрешен, изолация на сградата и подмяна на ел. инсталация.- Музей „В. Левски“ – Карлово;

-Регионален исторически музей – Пазарджик - Създаване на нова експозиция в зала Археология, Консервация на профил и фортификационна система на обект Селищна могила Юнаците, Реставрация и консервация на Етнографски музей /недвижима културна ценност от национално значение, Закупуване на фотографска техника, осветление и оборудване за заснемане на всички движими културни ценности от фонда на музея, както и сървър със софтуер и защиты за запазване на информацията и др.

	<p>-Регионален исторически музей – Смолян - модернизация на постоянната експозиция на музея, енергийна ефективност и отопление на експозиционни зали и др.;</p> <p>-Изготвяне на проект за консервация, реставрация и социализация на архитектурно-строителен резерват - Възрожденски ансамбли, с. Широка лъка;</p> <p>-Изготвяне на проект за консервация, реставрация и социализация - Бачковски манастир „Св. Успение Богородично;</p> <p>-Консервация, реставрация на НКЦ- премахване на компрометирани укрепителни елементи. Извършване на консервационни дейности на стенописите от гробницата, които не са на място - Александровска гробница;</p> <p>-Народни читалища в Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково - ремонт на покриви. Външно саниране, шпакловка и боя на фасадите.</p>
--	--

Стратегически приоритет 2: Подобряване на социалната и екологичната среда:

Специфична цел: 2.1. Подобряване на достъпа до качествени здравни, социални,културни услуги и спорт:	
Цел 2.1.1. Осигуряване на равен достъп до здравни услуги:	
<p>Описание:</p> <p>Планира се реализирането на следните дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ; – създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места; – модернизиране на материално-техническата база на държавни лечебни заведения; 	<p>Конкретни проекти:</p> <p>-Повишаване на качеството на психично-здравните грижи, както и ремонт и обновление на сградния фонд в държавните психиатричните болници (ДПБ) – ДПБ Кърджали и ДПБ Пазарджик.</p>

<ul style="list-style-type: none"> – оборудване на площадки за кацане и осигуряване на бърз достъп до болнично заведение за целите на спешната помощ; – осигуряване възможност болниците в по-малки общини/населени места да се трансформират в медицински центрове на принципа отдолу–нагоре; – инвестиране в СМР и ремонтни дейности за създаване на медицински кабинети за новозавършили общопрактикуващи лекари в трудно достъпни райони на страната; – икономически ефективни мерки за намаляване на основни рискови за здравето фактори и подобряване профилактиката на болестите. 	
Цел 2.1.2. Равен достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване:	
Описание на мерките за подкрепа:	
<p>Предмет на целенасочени интервенции ще бъде осигуряването на равен достъп до специализирана дългосрочна грижа (включително здравна), повишаването на качеството и разширяването на обхвата на предоставяните социални услуги и подкрепата за развитие на интегрирани услуги. Фокусът на политиките ще продължи да бъде върху деинституционализацията на грижата за децата, възрастните хора и хората с увреждания и върху предоставянето на услуги в домашна среда, в специализирана среда, както и на услуги, които се предоставят мобилно, включително изграждане на необходимата инфраструктура и доставка на оборудване. В съответствие с Националната стратегия за дългосрочна грижа ще продължат усилията за изграждане и/или рехабилитация на социална инфраструктура, чрез която да се обезпечат потребностите от услуги на възрастните и хората с увреждания.</p> <p>В областта на социалното включване, социално-икономическата интеграция на уязвими групи, включително ромите, достъпа до услуги и борбата с материалните лишения планираните мерки ще се насочат към:</p> <ul style="list-style-type: none"> – активно приобщаване за подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа; – повишаване на качеството и наличието на интегрирани социални услуги чрез оценка на индивидуалните нужди; – осигуряване на социални жилища за хора в риск от бедност или социално изключване. 	
Цел 2.1.3. Подкрепа на местни културни средища и опазване на културното наследство:	
Описание на мерките за подкрепа:	
<p>Като основни дейности, свързани с опазване, развитие и популяризиране на културното наследство в ЮЦР, се предвиждат:</p> <ul style="list-style-type: none"> – реализиране на мерки за опазване на паметниците на културното наследство, регламентирани в нормативната база; 	

<ul style="list-style-type: none"> – реставрация, консервация, социализация и изграждане на съпътстваща инфраструктура на значими археологически и природни обекти и превръщането им в туристически атракции; – разработване на планове за опазване и управление на националните археологически резервати; – изграждане на исторически и образователен център за територията на ЮЦР; – маркетинг на дестинациите с акцент върху по-значими културни и природни атракции чрез обмен на ноу-хау и добри практики в областта на туризма; – използване на интерактивни и смарт технологии, в т.ч. виртуална реалност, wi-fi осигуряване на обектите; – валоризиране на богатото културно наследство чрез конкурентни туристически продукти. 	
Цел 2.1.4. Подобрен достъп до спорт и спортни услуги:	
Описание на мерките за подкрепа:	
<p>Планираните мерки включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> – подобряване на училищната спортна инфраструктура; – поддържане на открити и закрити спортни площи за насърчаване на масовия спорт и провеждането на масови спортни събития; – изграждане на Национален спортен център за подготовка на спортисти на средна надморска височина 1 100–1 400 m, включващ многофункционална спортна зала, стрелкови комплекс, ролбан за ски бягане и биатлон. 	
Специфична цел:	2.2. Изграждане на екологосъобразна инфраструктура. ориентиране към по-зелена, нисковъглеродна икономика:
Описание:	Конкретни проекти:
<ul style="list-style-type: none"> – Продължаване изграждането и реконструкцията на ВиК инфраструктура въз основа на регионални прединвестиционни проучвания в съответствие с нормативната база, приоритетно в агломерации с над 10 000 екв. ж. и, там където е възможно, и в агломерации с над 2 000 екв. ж.; – Изграждане на нови канализационни системи и реконструкции в случаите на несъответствие между степента на изграденост на канализационната мрежа с капацитета и изграденост на ПСОВ. -Развитие на устойчиви системи на градски транспорт; -Инвестиции за трансформиране на линейната икономика в кръгова; -Изпълнение на мерките и дейностите по оптимизация на системата за управление на отпадъците; 	<ul style="list-style-type: none"> – Газопроводно отклонение Панагюрище – Пирдоп (от Южния полупръстен на магистрален газопровод); – Газопроводно отклонение с АГРС до Сопот и Хисаря.

<p>-Рекултивация на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания.</p> <p>Зелени инвестиции и опазване богатото биологично разнообразие на ЮЦР:</p> <p>-ускоряване на дейността по разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони от Националната екологична мрежа;</p> <p>-разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в региона;</p> <p>- популяризиране на защитените видове на флората и фауната като символи на региона, за да засилват интереса към него;</p> <p>- инвестиране в създаването на подходящи условия за развитие на екотуризма, познавателния и устойчив туризъм.</p>	
--	--

Стратегически приоритет 3: По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата:

Специфична цел:	3.1. Подобряване на транспортната и цифровата свързаност и достъпност:
Цел 3.1.1. Подобряване на свързаността на региона в регионален, национален и международен план:	
Конкретни проекти:	
<p>Планират се следните проекти в областта на комуникационно-транспортната мрежа, допринасящи за свързаността и достъпността на региона:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изграждане на скоростен път „Русе–В. Търново–Хасково–АМ „Марица“; - Рехабилитация на отсечката АМ „Марица“–Кърджали/изграждане на източен обход на града/–ГКПП „Маказа“; - Доизграждане и разширение на ГКПП „Маказа“; - Завършване на строителството на ГКПП „Еледже“ (Рудозем– Ксанти), област Смолян, което е предвидено за всички видове пътници и товари, част е от коридор №9 и е по направлението Пловдив-Смолян-Рудозем- Ксанти, като част от разширената европейска TEN-T мрежа; - Изграждане на скоростен път „Пловдив–Асеновград“; - Модернизация на пътя „Асеновград–Смолян (с възможна на места частична трета лента)–Рудозем“; 	

- Крайграничен южен път „Петрич–Бургас“ (Южна хоризонтала) – път II-76;
 - Изграждане на скоростен път Димитровград–Александруполис с изграждане на обход гр. Кърджали;
 - Модернизирани на пътя Чепеларе–Хвойна–Храбрино–Пловдив;
 - Реконструкция, рехабилитация на пътища от републиканската мрежа, като Път I-5, Път III-865, Път III-5009 и други, както и на пътища от общинските мрежи;
 - Изграждане на тунела Троян–Кърнаре – проект в два региона за планиране;
 - Модернизация на железопътен участък Костенец–Септември;
 - Модернизация на жп линията „Русе–Г. Оряховица–Димитровград“;
 - Рехабилитация на железопътния участък Пловдив–Бургас, Фаза 2. Проектът включва и внедряване на ETCS по протежение на цялата железопътна линия от Пловдив до Бургас с обща дължина от 293 km;
 - Изграждане на жп връзка с летище Пловдив.
- Изграждането на допълнителни ГКПП с локално значение:**
- ГКПП „Горна Арда–Паранести“ (Смолян–Драма);
 - ГКПП „Аврен–Миртиски“ (Крумовград–Гюмюрджина);
 - Туристически ГКПП „Кожари–Еталия“ (Гърция) с 5 km свързващ път, с. Борино.
- Модернизация на пътя „Асеновград–Смолян–Рудозем“, а по възможност изграждането на скоростен път „Пловдив–Рудозем“;
 - Предпроектни проучвания за изграждане на Южна тангента/хоризонтала Петрич–Гоце Делчев–Смолян–Кърджали– Хасково–Харманли–Тополовград–Елхово–Болярово–Царево–Бургас (596 km до Царево).

Цел 3.1.2. Цифрова свързаност и електронни услуги:

Конкретни проекти:

- Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация на общините: Батак, Белово, Брацигово, Лесичово, Пещера, Ракитово, Септември, Сърница (област Пазарджик); Калояново, Карлово, Първомай, Съединение, Хисаря, Кричим, Перушица, Сопот (област Пловдив); Борино, Девин, Доспат, Чепеларе (област Смолян); Ивайловград, Любимец, Маджарово (област Хасково), Джебел, Крумовград, Момчилград (област Кърджали);
- Осигуряване на по-добър достъп до приложения за електронна търговия, електронно управление и електронно здравеопазване.
- Участие с проекти в „Механизъм за свързване на Европа 2: Цифровизация (CEF 2 Digital).
- Подобряване на достъпа до и развитието на онлайн публични услуги.

Специфична цел: 3.2. Подкрепа за балансирано пространствено развитие:

Цел 3.2.1. Развитие на градските райони:

Описание на мерките за подкрепа:

Тази област на въздействие е свързана с осигуряване на прилагането на взаимнообвързани, интегрирани действия по обновяване на градовете като модернизация и създаване на нови индустриални зони, техническа инфраструктура за бизнес и предприемачество; подобряване на

достъпа и инфраструктурата на публичните услуги (образование, здравеопазване и социални услуги, култура, спорт); енергийна ефективност и обновяване на жилищни и обществени сгради; изграждане на обществени зони за отдих и зелени площи, включително физически елементи на градската среда, като зоопаркове и други аспекти (обекти и услуги) на грижата за животните, и зелена инфраструктура за сгради; повишаване на сигурността в градските обществени пространства, подкрепа за прилагане на иновативни подходи за финансиране на жилищната политика в общините.

Важно значение ще имат мерките за устойчива градска мобилност, съдържащи инфраструктурни мерки, включително улици и пътни мрежи между основния град и околните населени места на територията на общината; мерки за управление на трафика; интелигентни транспортни системи и интелигентни решения за мобилност; развитие и усъвършенстване на обществените системи за градски транспорт, включително инфраструктура, оборудване и нов подвижен състав; инфраструктура и оборудване за подобряване на връзките между всички видове транспорт; инфраструктура за насърчаване на алтернативен и по-екологичен транспорт (велосипеди, електромобилност и т.н.), всички видове мерки за пътна безопасност.

Ще се насърчава научноизследователската и развойната дейност в големите градове. Ще се въведе концепцията за „интелигентен град“, „умни региони“.

Цел 3.2.2. Подобряване на жизнеността на селските райони:

Описание на мерките за подкрепа:

- Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство – създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти; поддръжка, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата и селския ландшафт и др. Развитие на широколентова инфраструктура и преодоляване на т.нар. „цифрова изолация“ на слабо населените и периферни райони;
- Разнообразяване на икономиката в селските райони с цел запазване на заетостта на местното население; насърчаване развитието на микро и МСП, които са потенциално жизнеспособни от икономическа гледна точка и допринасят за подобряване на структурата на местната икономика;
- Развитие на малките градове в селските райони, които се явяват единствен градски център на територията на селския район;
- Подобряване на мрежата от общински пътища в селските райони за осигуряване на достъп до туристически и исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места;
- Въвеждане на нови технологии и иновации в МСП в изостанали селски райони;
- Активизиране на бизнеса в изоставащи селски райони чрез насърчаване на индивидуалното и колективното предприемачество;
- Повишаване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор, включително насърчаване на научноизследователската дейност, иновациите и енергоефективните решения – модернизирани стопанствата; подобряване на инфраструктурата, свързана със селското стопанство; професионално обучение и информационни дейности за заетите в селското стопанство.
- Прилагане на ИТИ и ВОМР.

Специфична цел: 3.3. Развитие на териториално сътрудничество:**Описание на мерките за подкрепа:**

- Инвестиции за повишаване на местното предприемачество и насърчаване конкурентоспособността на малки и средни предприятия (които да бъдат привлечени като директни получатели на помощта по програмите за трансгранично сътрудничество);
- Инвестиране в общи продукти и услуги, свързани с историческото, природното и културното наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия;
- Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство;
- Насърчаване на инвестиции, свързани с предлагането на местни продукти (кулинарен туризъм и др.);
- Инвестиране в образование, повишаване на квалификацията и обмен на студенти (ако е приложимо);
- Осигуряване на здравно обслужване и социални грижи, отговарящи на нуждите на населението;
- Разработване на съвместни политики, протоколи, процедури, проекти и подходи за предотвратяване на риска и бързо реагиране на потенциални извънредни ситуации, особено свързани с риска от наводнения в урбанизирани и неурбанизирани територии;
- Съвместни мерки за предотвратяване замърсяването на въздуха чрез по-ефективно използване на ресурсите;
- Инвестиране в съвместни инициативи, свързани с адаптация и смекчаване на последиците от изменението на климата, със силен акцент върху устойчиви и екологични мерки;
- Планиране и реализиране на съвместни действия за опазване на природата и биологичното разнообразие при съобразяване с постановките на Регламент за възстановяване на природата и Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие (документите са в проект);
- Подпомагане на съвместни трансгранични действия за подобряване на процента на рециклиране и насърчаване на прехода към кръгова икономика, включително изграждане на капацитет на заинтересованите страни, кампании за повишаване на осведомеността за насърчаване на устойчиви практики и поведение;
- Подобряване на транспортната свързаност и повишаване на трансграничната мобилност и достъпност;
- Разработване на електронно управление на регионално и местно равнище (ключово действие, произтичащо от Съобщението за граничните препятствия);
- Използване на опростени финансови инструменти с възможен компонент на безвъзмездната финансова помощ;
- Подкрепа на политиките на ЕС за интегрирано управление на границите с цел повишаване сигурността на външните граници.